

Մանգրամի Էփեսոս

Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅՅԵ ՎԵ ՄԵՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՐԵ

ԳԻՐԻՆՃԻ ՍԵՆԵ

1867 ՅՈՒՆՎԱՐ 31 ՍՈՒՐ

ՆԻՄԵՐՈ 262

Մանգրամի Էփեսոս հասկանալի 6 եանի սենեակ 300
Էփեսոսի վերինի, սենեակի գլխավոր, բոլոր փարապետների
իշխան օլարադ, 200 զ՝ օլարադ, 100 զ՝ օլարադ
բազ, վե նիւսիւսի տախ 50 ար փարապետ օլարադ ար :

Իլանաթըն պէհեր օլարադ իշխ, ար-
րիւնի տեֆաւա 3, իրիւնի տեֆաւա 2,
վե իւնիւնիւս վե սայիր տեֆաւարտա 1
էր զուրուշ օլարադ ար :

Մեքթուպ վե սայիր, Պէյ-օղլունտա օղլուն-ե
467 Նիւսիւսիւս իւնիւս ԼԵՎԱՆՍ ԶԻՐԱՆ Թ-դի-
նէսիւս, Կարապետ 8. Փանսեանէ կէսնաէրիւնէ ք տիր :

ՀԱՎԱՏԻՍԹԸ ԹԵԼԵԿՐԱՖԻԿԵ

(Առաջին Հոգի Բարձրագոյն)

Փարիս, Կիւսիս. 40, սապաւորն սապ
6 վե 20 տազըզասընտա :

Էսանալ Ուսումնարան :

Փարիս, 51-25 :

Լոնտոն, 51-8 :

Ֆլորանսաւան արնան խապէրէ կէօրէ, մա-
լիւն գօմիւսիւս Մ. Չիւլօյեանը թաղաւոր
իւրիւնի լայնայնը բէտտ իւրիւն տիր : Մա-
գաթլանտա պուլունան Դուարիսիւսի հիւ-
քիւնիւսի, Ալեքիսիւսի հիւսիւսիւսի մաս-
լանաթլիւսիւսը օլան Գարաւանը էօլուր-
մէլէրի իւղէրիւն, ճիւսիւսիւսի միւս-
րիւնիւսը պիր պէլիւս կէմիսի գօմանտան
Թարաթլանտա իւրիւնիւսի թարաթլիւսի վիրմէ-
տիւնիւսիւն, մէլէրիւս Մաղաթլան չէրիւնի
Թօրա թուլիւս տուր :

ՀԱՎԱՏԻՍԹԸ ՏԱԽԻԼԻԿԵ

Տիւնի կիւն սապ օն պիր բաւ-
տէլէրիւսի Պաղը-Ալիսի գրաւաթ օլու-
նան իրաւէյի սէնիւսի հաղըթի Շէհ-
րիւսի մուսիւսիւն, խարիւսի նաղըր
սապը Սալի բաւա հաղըթիւսի մէս-
նէտի սաւաթիւսի կէլիւս, Ֆուստ բաւա
հաղըթիւսի խարիւսի նաղըր, հաճի
Եուսուսի Գիւսիւս բաւա հաղըթիւսի
Թէրաթլէն մէլիւսի վալիւս բէյիւսի վե Մե-
հէմէտ Ռիւսի բաւա հաղըթիւսի սէ-
րապէր նասպ պուլունալ, վե Գըպ-
ընը Մեհէմէտ բաւա հաղըթիւսի իւ-
րիւս բաւա հաղըթիւսի տախի մէլիւսի-
սի ալիւս աղաղընա թալիւս գըլընմը-
լարըր :

— Մըսըրտան Էաղըրընա կէօրէ,
Մալթաւա պուլունան ինկիւթէրա առ-
նանմաւը միւսալը ճէնապէրի, իմայիւ-
րաւա հաղըթիւսի պիր գըթա նըլան

կէօթիւրիւս, վե ինկէնտէրիւս ալտ-
թիւսի պիր սիւսի ք պիւսիւս վէրմիւ-
տիր :

— Արմօնիս նամ Բուսմա զաղթանըն
տիւնի կիւն նէլը իւրիւս պիր իւսիւսիւս
չու աթիւսի հաղաթիւսի մէլիւս վե
միւսիւս օղլունմը տուր :

« Աթիւսաւան արնան պիր թէլէկրաֆա
կէօրէ, Մուսթաֆա հաղըթիւսի գարա թա-
րիւսիւս Միւսիւսիւսի հաղաթիւսի ալտէթ իւ-
մէլիւս իւրիւս, գօրպալար իւս պիր միւսաթ-
պէ վուլունալ օլունմը, վե զալիւս գօրպա-
լար թարաթլանտա գալմը ար :

« Պիր պալապ միւսաթիւս տախի Միւս-
թիւսիւսիւս Անոյս թարաթլանտա վուլուն-
պուլուն, վե 1500 նէլէր Օսմանիւս իւս քէն-
տի գօմանտանը (զաննիս պուլ ֆէնա հա-
վաթիս Էս Իսմայիլ վե Էսիւս Սապրի բաւա
իւրիւս օլունմը տուր) չէհիտ տիւսիւսի տիր :

« Մէրվէր Էֆէնտի հաղըթիւսի քէնտի մէ-
մուրիւսիւսի իւրաթըն մուսիւսիւս օլա-
մալըլար տուր, չիւնիւս. հիւս պիր նաիւսի
քէնտի թարաթլանտա իւրաթիւս վէլիւս
կէօնտէրմէլ իւրաթիւսիւս պալապ, գօր-
պալարըն գօմիւսի թարաթլանտա տախի,
սուրէթի ուսումնարան օլունմալ օլունմա-
լը Էֆէնտիւս օլունմալ գարը կէլիւս-
բէլ, օլ խուսուսա գօմիւսիւս պիր
բօրթէթիւսի կէօնտէրիւսի տիր :

Պու կիւնի Գուրիւս օղլունմալ
կէօրէ, մէլիւս գալիւս Էսիւսի սէլիւս
նէլէր Օսմանիւս չէհիտ տիւսիւսի տիր : Սոյնի
հաղաթիւսի պուլ գաւաթ պիւսիւս պիր ֆարգ
ղարալիւս նէլիւսի օլունմալ, պիւսիւս
իւրիւս տախի թաւաթիւս միւսիւս տուր :

Մէսմուսիւս նէլիւս, Աթիւսաւան ար-
նան պալապ պիր թէլէկրաֆա տախի,
« պիւսիւս գալիւս, վե պիւսիւս ֆիւթու-
հաթ » տէյի Էսիւս իւրիւս :

— Մա թէլէկրաֆի աղիւս պիւսիւս ի-
տէրիւս քի, Չարսանապ տէրպէլիւսի
հէնուկ պուլունա ճէլիւս իւրիւսի մու-
հաթիւսիւս պաղըլմալընտան, սա :

Եւսի Շահանտէր Բահաթ իտէմէլիւսի
տիր :

Ճաֆէրան Գիւրգ Էֆէնտի քէնտի
Թարաթլանտա զալիւսիւս գօլունալ իւ-
մէլիւսի պիւսիւս իւրիւս թաղաթիւս,
պուլունալ Չարսանապ իւս, մէր-
գօլունալ քէնտի իւրիւսի պէր թարաթ
իւս էօլիւսիւսիւս մէլիւս պուլուն-
մալունտան, վե թէհի Էսիւս 26 պիւս զու-
րուշ վալիւս ալմը օլունմալ թէլէք
իւրիւսի տիր :

Իւրիւսիւսի նէլիւսի Չարսանապ
լըլար քէնտի իւրիւսի թէլիւսիւսի հիւ-
մէլիւս պուլունալ իւրիւսիւս, վե հա-
վաթ իւրիւսի սուրաղան հաղըթիւսի
նի տախի թալիւս իւրիւսի մէլիւս
մուլար տուր :

— Կիրիս սուլարընտա գարաղօլ կէզ-
մէլիւս օլան տօնանմալ կէօթիւսիւս
իւրիւս, Թալիւս նամ վարօրու հիւս-
Էուսուսի Գարաթիւսի վաթօր քէօլիւ-
լիւ կէթիւսի հաղաթիւսի տան տուր :

— Օտէսսաւա պուլունան Էս հուսի-
լէրիւս Կիրիս գօրպալար սէլիւս ֆալի-
Էալարընա կէօնտէրմէլ իւրիւս պէլիւսիւս
տէ 17 պիւս ալտէլ գաւաթ գարաթիւս
նէ թօրալարը զալիւսիւս օղլուն-
մուլ տուր :

— Իւրալեւաւա աղալար Սէնաթ մէլ-
լիւսիւս մէլիւսիւս միւսիւս մէլիւսի աղա-
լարընտան պաղըլարըն, Կիրիս գօրպա-
լար պիւսիւսիւս իւրիւս իւսիւս թօրա-
մալ իւրիւս պիր գօմիւս թէլէքիւս իւ-
տիւսի տախի հաղաթիւսի տան տուր :

— Կաղէթ տիւս Լըվանտա օղլունտա
գօլունա կէօրէ, հէր նէ գաւաթ թա-
ղապ միւս հաղաթիւսի, Սըրպիսիւս
պիւսիւս պիր հարէթիւսիւս վե ճէն-
հաղըլըլարը կէօրիւսիւս տիր : Հիւ-

քիւմէթ թարաֆընտան սիբարըշ օլու-
նան օթ ու գ պին առէտ իյնէլի թիւֆէնք-
լէր Պէլլըատա կէլմիշ տիր: Պիր ըիվայէ-
թէ կէօթէ Սըրպիսթան պէյի զեհաֆէ-
թին պիրիսինտէ սէյլէտիկի պաղը մէգա-
լաթ սըրապընտա, հէր հալտէ գալպա օ-
լաճաղընը տախի անլաթ մըշ տըր, Պէլլը-
րատտա պոլլուէնան քեհաֆէթէյի մէքթէպ
չօճուգլարընա սիլահլար թէվլէ օլուէն-
մուշ տուր:

— Խասմիմիզ օլան Մկրտիչ եպիսկո-
պոս ալէյհիմտէ, Մանգուլմէմիզտէ սէր-
ճի նիյէթիյէ թարաֆըմըգա պիր գաշ
մէքթուպլար կէլմիշ իսէտէ, չիմտիյէ
գատար եազըլանլարտան պեհատէ ար ու
հիճապընը մուճիպ օլապիլիճի շէյլէր օլ-
մատըղընտան աէրճիմտէն սարֆը նապար
գըլընտըղը իշին, սահիպ մէքթուպլար-
տան մազուր տիլէրիզ:

ՃԵՄԱՐԱՆ

Նասըլքի ճիւմա իրթէսի կիւնիւ ի-
լան իյլէմիշ իտիք, բաղար կիւնիւ ճիւմա-
րանտա սէքսէն նէֆէր գատար զէվաթ թէ-
ճէմիւ իթմիշ օլուպ, վէ հէր նէ գատար
սաաթ սէքիլտէ նութգթար իրաւորնա
պաշանաճաղը իլան օլուէնմուշ իտիյէտէ,
տնճագ սաաթ տօգուպտա պաշանլարապիւ-
միշ տիր:

Էվլէյա Գեր. Արիստակէս սրբազան
պիր գըստա ֆաղաթ կիւզէլ տուա օ-
գուլմուշ, պատէ հու արժ. Խորմեան Մը-
կըրտիչ վարդապետ, մէգքիւր ճէմիյէթ
իշին ըէյիս թայեին գըլընմըշ օլտուղուէն-
տան, իրաւ օլուէնաճագ նութգլարտան
մագսէտ նէ իտուկին պիլտիրտիկիյէ պէ-
րապէր, մուհապպէթ վէ մէրհամէթին
Խորթիսթեանլըզըն էն պիւլիւք վաղիֆէ-
լէրինտէն պոլլուէնտուղուէն տախի անլաթ-
մըշ, վէ կէլէն հաֆթա օլտուղուէն միսիլ-
լու իպթիտա տօգթօր Գալուստեան ա-
եաղա գալգարադ շէֆլաթ ու մէրհա-
մէթ իւզէրինէ պիր նութգ իրաւ իյլէ-
միշ, վէ սօնրա աճիլլէրի Օվաճըգ, Տէօն-
կէլ վէ Պաղչէճիք գալիլէրինտէ կէօզ-
լէրիյէ կէօրտիւ կիւ սէֆալէթլէրի մուի-
թասաթէն նագշ ու պէհան իթմիշ, պիլ-
տէն սօնրա տօգթօր Մատթէոսեան ա-
եաղա գալգարադ շէֆթիլլէրին մէնֆա-
աթընտան պահա իթտիկիյէ պէրապէր
մէրգուլման շէֆթ վէ չըպուգ սահիպլէ-
րինէ ճիհէթ պէ ճիհէթ շէֆգաթ վէ
մէրհամէթէ պօրճլու պոլլուէնտուղու-
մուգտան տախի պահա իթմիշ տիր:

Պուլլարտան սօնրա ճէմիյէթին ար-
զու վէ տալիլէթի իւզէրինէ Ղազարոս Է-
ֆէնտի Տափուտեան աեաղա գալգարադ,
շէֆգաթ վէ մէրհամէթին իճրասը ինճիլի
շէրիֆէ էն պիւլիւք թէնպիհաթլար-
տան պիրիսի օլտուղուէն պէհան իյլէ-

տիքտէն պաշգա, նասըլքի կիպպըն նամ
ինկիլիզ միւլէրիսին գալլինճէ, Հայար
խորթիսթեանլըզը միլլէթէ իլք գապու-
լիտէն պիր միլլէթ օլմուշլարտըր, վէ շուէն-
ճա գըլըճ ու գըլթթալ արասընտա քէնտի
խորթիսթեանլըզլարընը սագլաեարադ պոլ-
կիւնէ գատար եէթիլլիլլէր տիր, վէ
կէրչի պոլ կիւնքի կիւն տախի բէք չօգ
սէֆիլլէրլէր շէքմէքտէ տիրլէր, լաքին մա-
տամքի, շէֆգաթ ու մէրհամէթ հագ-
գընտա պոլ մէրթէպէ տուլլու վէ էսէր
իպլաղիյէմէքտէ տիրլէր, պիւթիւն Ասիա
գըլթասընա ինսանիյէթ ու մէտէնիյէթ
նուրուէնտէն պիր կիւն Հայաստանտան
եանըմաեա պաշանաճաղընը մէմուլի
գալիլտէն պոլլուէնտուղուէն տախի պէհան
իյլէմիշ տիր:

Ղազարոս Էֆէնտիտէն սօնրա տօգ-
թօր Յարութիւն պէյ Քէշիշեան տախի
պիր նութգ իրաւորնա տալիլէթ օլուէնմուշ
իսէտէ, օլ իտուստա հազըլըղը պոլ-
լուէնաճաղընտան, ճէմիյէթ թարա-
ֆընտան կէրէք ըուհանի վէ միւհթէրէմ
բէտէրլէր, կէրէք նութգ իրաւ իտէնլէր
վէ կէրէք գօթիլթէ իսմի թահթընտա շու-
խայրիսիլլըգ ուղտուէնտա շալըշանլար
հագգընտա իզհարը թէշէքքիւր իյլէ-
միշ տիր:

Պատէ հու Պաղչէճիկին էն միւթէպէր
ֆամիլիտանտան օլուպտա, մուլախիլլէրէն
րուհալանլըգ թարիգաթընտա տախիլ օլ-
մուշ օլան տէր Յովհաննէս հայր Միլը-
եան աեաղա դալգարադ, մէգքիւր գա-
լիլէրտէ տէրքեար օլան գարուլթ վէ
սէֆալէթին, աճիլլէրինի կէօրիւպ վէ
նագշ իթտիկիլլտէն չօգ զեհատէ շէտիտ
սուրէթտէ պոլլուէնտուղուէն իֆատէ իյ-
լէտիքտէն պաշգա, կէրէք ճէմիյէթ,
վէ կէրէք քեհաֆէթի խայրիսիս հագ-
գընտա պիլգարէ կեան թարաֆընտան խաս
սէթէն իզհարը թէշէքքիւր իյլէմիշ տիր:

Միւլալիլլէյ շէր հայրտան սօնրա,
Պ. Միւսա Գարամաճեան աեաղա գալգա-
րադ, ճէմիյէթ թարաֆընտան պիր գըս-
տա թէշէքքիւր լայիհասը գըրաաթ իյլէ-
միշ տիր:

Պուլլտան սօնրա Պ. Ալէքսան Ասա-
տուրեան աեաղա գալգարադ, Օվաճըղը
պիր ֆաղըրըն մէյեու սիյէթինտէն նաշի
իքի էվատընտան պիրիսին տէնիլլէր աթ-
տըղընը նագլ իյլէտիքտէն սօնրա, մէգ-
քիւր ճէմիյէթ լիսանընտան գալէմէ
ալընան տէօրթ գըլթա գալար պէնա-
լէրինի օգուլմուշ, վէ ճէմիյէթ թարա-
ֆընտան գապուլէ շաեան կէօրիւլիւշ
տիր, նատըր քի մէգքիւր լայիհասըն ահ-
քեհաթընա թէֆիլլէրտէ, Գեր. Արիստակէս
սրբապանա, Արժ. Խորմեան Մկրտիչ վար-
դապետ իլէ պիրլիքտէ, Պաղչէճիքի տէր
Յովհաննէս հայր պէրապէր արօրադ պիլ-
գաթ, վէ խասթէթէն վէհապիաու կաթու-
նիկոս սըրբազան հագգընթէլլէրինէ կիթմէսի,

վէ վիւքէլայի ֆիլիսաֆ հագարաթըյա միւ-
լագաթլարը հէնկեամընտա, մէրգուլման
պիլգարէ կեան հագգընտա լութի ու մէր-
համէթլէրի տալիլթիլլէ, եէնի մահաուլ
վագթիլլէ գատար վէրկի զըմընտա միւ-
ստատէյէ հիմմէթ պոլլուլմասընը իյ-
թիմաս իյլէմէսի թէքլիֆ, վէ միւլալի-
լէյհիւմ թարաֆլարընտան տախի գա-
պուլ օլուէնմուշ տուր:

Քէզալլէր շու ճէմիյէթտէն պահա ի-
լէ, խասթէթէն իւսկիւտարլար թարա-
ֆընտան բաթըրիգլաեանէն մէգքիւր սէ-
ֆիլլէրլէրի իւզէրինէ նագարը տիգգաթը-
նըն տալիլթ իտիլմէսի թէքլիֆ իլէ իճա-
պը իճրասը պիր գաշ գալթարա թէֆվիզ
գըլընմըշ, վէ ազըլպէթքեար սաաթ օն-
պիրլէշմիշ օլտուղուէնտան, ճէմարան գա-
րուսուէնտա պէյլէ պիր խայրիսիսիլլըգ հագ-
գընտա ճէմիյէթէ քիւշաւո իյլէմիշ օլան
Ս. Կարապետ քիլիսէսի թաղական խոր-
հուրըն հագգընտա իզհարը թէշէք-
քիւր օլուէնտուգտան, վէ պիր թարաֆա
պիր մէնտիլ վագլ իտիլլէրէք, վէ քէն-
տի հիւսնի ըիլապըյա պէշ փարա հիւմ
մէթ իտէնտէն տախի թէշէքքիւր իտի-
լէճէյի պէհան գըլընարադ, Գեր. Արիս-
տակէս սրբապանըն թէքարթէն տուսաթ
ալընտըգտան սօնրա, ճէմիյէթ մէսէր-
լէթ իլէ գալըլլըգ պիր մահաուլիյէթ ի-
լէ տաղըլմըշ տըր:

Չուհուրա կէլէն նութգլարըն վէ թէ-
շէքքիւրլէրին քեհաֆէթիտէ էլէր վու-
րուլարադ թահսին գըլընմըշ տըր:

Շուհուր տախի ունուլմաեղ սէյլէ-
մէյէ քի, պոլ ճէմիյէթտէ կէրչի պիւ-
լիւքլիւք, զէնկիլլէրլէ վէ նութուգքեարլըգ
թասլաեան առաւարտան քիմաէ պոլլուէն-
մամըշ տըր, լաքին կէրէք միւլալիլլէ հիւմ-
րուհանի մէսէտտարանըն, վէ կէրէք զէ-
վաթը միւլթէպէրլէ վէ սահիպ մալիւմա-
թըն հագրը պոլլուէնմասը, էյլլէ ամիրա
գաֆալըլարըն հուպուրուէնտան էիւղ գաթ
զեհատէ ճէմիյէթէ պալաշը շէրէֆ իյլէ-
միշ, վէ մէմուլիյէթինի պատի օլմուշ
տուր:

Սալըգ Նարը-գաթու քարդիչի արժ.
Ստեփան վարդապետ տախի հագրը պոլ-
լուէնմուշ տուր:

Մէգքիւր ճէմիյէթտէ պաշըճա
տիգգաթա վէ սէվինմէյէ շաեան պիր հալ
միւլահստէ իտիլմիշ տիր, շէյլլէ քի էի-
կիրմի նէֆէրտէն զեհատէ մէքթէպ շա-
կիրտանը, վէ եալսուտ սայիր չօճուգլար
պոլլուէնտա վէ սօնուէնա գատար օթու-
րուպ սէյլէնէն վէ օգուլմանլարը տիլ-
գաթ իլէ տիլլէտիլլէրի, վէ թէլլէզգըլ
իյլէտիլլէրի կէօրիւլիւշ տիր, Էվլէթ
պոլ իտուստա նագարը էհէմիյէթէ ա-
լընմաեա շաեան տըր, շիւնքի, պիր թա-
գըմ զէնկիլլէրլէն, սինի քէմալէ իրմիլլէ-
րին, վէ օթ կիպի կէլմիշ օթ կիպի կիթ-

մէքոն պուլունան միւթէքէպպիր պաթլա-
բըն եւրլէրինի թու թմադուա , վէ միլէ-
թիմիկին իլերուտէ վասը օլաճաղը ինսա-
նիյեթ վէ մէտէնիյեթ տէրէճէսի ի-
շին , անճաղ օնլար իւմիտի դալի վիւմէք-
տէ տիրէք :

Պուլունարը սեյլէմէքոն միւրատըմը
ու մուլէն մէզքիւր ճէմիյեթ լերտէ հու-
զը պուլունամաւորա գարշը սեյլէմէք
տէյիլ տիր . հաշո . գիրաբէք ալեւա պիլ-
մէքոնիյա քի . չօղլար ճէմիյեթ տէ հա-
զը պուլունամաւորա գարշը հալտէ , քէնտի
գալլէրինին մէրհամէթ ու շէֆգաթ
գարուլարը պէրապէր համիյեթ ու
սախալէթ քիսէլէրինի տախի աշմադուա ,
վէ ճիւմէնին սէնա վէ թէշէքքիւրինի
տալէթ իթմէքոն տիրէր , իմտի պիլգիմ
լագըրտըմը անճաղ միլէթճէ տիր վէ մէ-
մուրիյեթ սէվտաւորա կէզկալտէ , հիշ
Ֆէտաքիւրըգաւ սէր կէսթէրմէյէն-
լէր հազգընտա տիր :

Իլմիտ գալլէրինի իեանէսի գօմի-
թէսի թարաֆընտան քէնճէմպիհ կիւ-
նիւ իլմիտէ միւթէպէր գալլէրա եաղը-
լարագ , խասսէթէն վէ լագըմ կէլէն իւճ-
րէթ վէ մէսարիթաթը վէրիլէրէք Օվա-
ճըղա , Տէօնկէլէ վէ Պաղչէճիկէ պիր
տիրգալթը առէմ կէօնտէրիլմէսի , վէ օ-
լալարըն քահանայարը վէ չօրպաճըլարը
մարիթէթիլէ սօն տէրէճէտէ մէրհամէ-
թէ միւթաճ հէր գաշ Ֆաթիլեւար իսէ ,
իսմ ու նուֆուսլարըլա պիրէր տէֆ-
թէր իտիլէրէք պու թարաֆա աճէլէ-
թէն պիլտիրիլմէսի րէճա օլունմուշ , վէ
մուճիպիլմէսի իճրաւորա հիմմէթ օլուն-
տուղու , եանի լագըմ կէլէն առէմին կէօն-
տէրիլտիկի ճէվապը ճիւմա իրթէսի կիւ-
նիւ ալըմըլ տիր . հաթթիտ մէզքիւր
տէֆթէրտէ ապա մէզհէպ Ֆարգը պա-
ղըմաղսըլըն հէր պիշարէնին իսմի պու-
լունամաղը տախի պէնան գըլըմըլ տիր .
Չանն իտէրիլ քի ախշամտա սապաշտա
մէզքիւր տէֆթէր կէլէճէք , վէ սէրիան
գօմիթէ թարաֆընտան իճրաւորա պաշ-
լանըմաղ տիր :

Քէմալի էսէֆ իւզըն պէնան իտէրիլ
քի , ճիւմա իրթէսի կիւնիւ իլմիտտէն
ալըմըլ պիր մէքթուպտա , Արմաշ ,
Տաղքէյ , վէ Արսլան պէյ գարիյէլէրին-
տէ տախի պիլ տէրէճէտէ դարուրէթ վէ
սէֆա էթ պուլունտուղու իշար իտիլիշ
իսէտէ , պու խուսուսս ճէվապ անճաղ
խալլիսահանըն համիյեթ վէ սախալէ-
թի տէրէճէսիյէ , գօմիթէնին գալլարը
ճէվապ վիրէճէկինտէն , չիմտիքի հար
պուլունտան զիեատէ պիր շէյ սեյլէյէմէ-
յիլ :

— Իշիթտիկիմիլէ կէօրէ Զէյթին-
ի իշխանլարտան իւշ նէֆէրի հալեա
Հասունեան հազըթէրի միւսաֆիլիսա-
նէլէրինա : պուլունամաղտա օլունպ , տիւն-

քի կիւն կէրէք օնլար , վէ կէրէք վէ-
հափաւ կաթուղիկոս հազըթէրի ի-
գամէթ կիւհընտա պուլունան Ասատուր
աղա պիր գաթ խանէսինտէ թօրաւարագ
մէշվէրէթ իթմիլէր իսէտէ , Հասունեան
հազըթէրի թարաֆընտան հէր հալտէ
պիր գաշ կիւնէ գատար իշլէրի թէսվի-
յէսինէ հիմմէթ օլունամաղը վատլէրիլմէ
պիլնան , թէքրարէն իքի թարաֆ քէն-
տի եւրլէրինէ ալտէթ իթմիլէր տիր .
Քէզալիք իշիթտիկիմիլէ կէօրէ Հա-
սունեան գերապաշտա հազըթէրի պու-
ճիւմա իրթէսի կիւնիւ Բօմաեա եօլճու-
օլաճաղար տիր :

Հ Ի Ս Ա Պ

Շիմտիյէ գատար եաղըլան վէ թօր- լանըլան իեանէնին պէնանը :	
Մանգուլմէնին 157 ինճի նիւս- իսէսինա պէնան գըլըման եեքիւն	3593
Հաճի Մաղաք աղա Մուրաու- եան	50
Նուսմ թէաթրօսունտա թօր- լանան	810
Ս . հարֆըլա իսմի պաշլաեան պիր գաթ թարաֆընտան	200
Ճեմարանտա թօրլանան կէ- րէք առլալիլէ վէ կէրէք աղ- լունտան տօղրու իեանէ	525
	5178

Պու կիւն եա եարըն իեանէ լայիհա-
լարը թապ իթտիրիլէրէք պաղը գաթլար
մարիթէթիլէ զէվաթը համիյեթքեա-
լանէ թաղտիմ գըլընամաղընտան , հէր
քէսին աղ չօղ հիսսէմէնտ օլմաւը շիմ-
տիտէն րէճա օլունտա :

— Ալըղըմըլ մալի մաթանէգարէն ,
վէ հափաւ կաթուղիկոս հազըթէրիլինի
քէնտի քիւրիի շէրիլէրինէ տալէթ
իթմէք իւզըն Բուսիտան կէլէճէք օլան
տալէթճիլէրին եանի կէրէք Գեր . Զա-
լալեան Սարգիս սըրրազանըն վէ կէրէք
զէվաթը սալիլէրինի փետրուար 4 տէ Թօ-
թիտէն վարօրա սիւար օլաճաղարը , պա-
թէլէկրաֆ պու թարաֆա պիլտիրիլմիշ
տիր :

— Ֆիրմէն-տիտո պիրաւտէրլէր իսմիլ-
տէ օլան քիթապճը գուլմաւեանը Ֆրան-
սըղ խանընա թէրճէմէ օլմուշ օլունտու
հալտէ , վէ չիմտիէ գատար լաթիւն վէ
Բուսմ միւլէլիլէրինին իքի ճէսիմ մէճ-
մուսլարըն իլալէ օլունմաղ իւզըն , պիր
Էրմէնի թէվաթիլի մէճմուսը իլանընա
միւսպաշլէթ իտէճէք տիր մէզքիւր մէճ-
մուս պէօիւք Ֆօրմա օլարագ վէ սէրիլ
ճիւրտէն իլալարէթ օլունպ , օն պէշաթը-
տան պէրու , Էրմէնիլթտուտէ գուլմաւ
տէն միւլէրիլմիլին թէլէլիլթալըլ մէվ-
ճուտ պուլունամաղ տիր . Ս . Ապրօաղ
Ֆիրմէն-Տիտո թարաֆընտան մէզքիւր
միւհիմ իլանալթըն նէգարէթի Ս . վիլ-

թօր լանկիտա իհալէ գըլըմըլ օլունպ .
մէրգուլ իսէ , Էրմէնիլէրին վէնէտիլտէ
պուլունան սուր Ղազար մանասթըրընըն
մուլլիլմէրի , վէ սալիլ Էրմէնի լիսանընա
աշինա օլան , կէրէք Ֆրանսըղ վէ կէրէք
էճնէպի մուլլիլմէրինին մուլլէնէթիլինի
թահսիլ իլլէմիշ տիր . Նուսպա րաշա
հազըթէրի շու թէշէպպիլեաթը քէն-
տի թահթը թէաահիլպինէ ալարագ ,
Շարչտա պուլունան Էրմէնի մէքթէպէ-
րի քիւթիւպիտէլէրինէ իթա օլունմաղ
իւզըն , խալլիլմէ նիւսիս եաղըլմըլ տիր .
Մէզքիւր քիթապըն ճիւտի էվլէլէ
պաղըմաղ իւզըն օլունպ , թարիլիլմիլին
տէօրտիւնճիւ ապրընտան Դինճի ապրընա
տէկին գուհուր իտէն քեաֆթէյի միւ-
էրիլիլինէ տալիլ օլաճաղ տիր :

Կ-ԷԼ Դ-ԼԷԷ .

— Էկէր Արմօնիտա օգուան սա-
հիհ իսէ , Պուրսաւա պաղը սօֆթալա-
րըն խրիսթիանլարա հազարէթլէր իթ-
մէք նիյէթի Ֆաթիտէսինտէ պուլուն-
տուղարըն , հաեաւտիտի մէշհուրէտէն
Մանուլ նամ հայտու առլն թաղըմը (քէն-
տիսինին հալեա հաեաթտա օլունտու
տախի իտտա իտէնլէր վար տիր) իշիթ-
տիլէրինտէ , իօրամարա խապէր կէօն-
տէրէք , խրիսթիանլարտան պիրիսի-
նին պուլուն գանաթըլընտա , իսլամ մա-
հէլէլէրինի քեամիլէն աթէշէ վիլէճէք-
լէրինի խապէր վէրմիշ օլունտուղարընտան ,
կիւեա իսլամար 17 նէֆէր շիւրհէլէ
սօֆթալարը հիւքիւմէթէ թէսլիմ իթ-
միլէր տիր :

Վալ պիլգիմ պաշլմըլա էկէր ճանըմը-
ղըն սէլամէթի իշին հայտու ալարըն թէհ-
տիլտինէ միւհիթաճ օլմուշ իսէք :

— Իշ պու ճիւմա իրթէսինտէն պէտ-
իլ , Լօյո գուլմաւեան վարօրալընտան
պիրիսինին հաֆթաւա պիր տէֆա իսլա-
միլ թարաֆընտա սէֆէր եարաճաղը հա-
վաւտաթտան տիր :

— Իշիթտիկիմիլէ կէօրէ , Ումուլի
մէճիլիլմիլին թէճէմմիլի իշին Պապը-Ա-
լիլէ թաղտիմ գըլըման թաղրիլին ճէ-
վապը հէնուղ չոգմամըլ օլունտու
սուտուրինէ թէշէպպիլեա օլունամաղ ի-
միլ :

— . . . Միւլէլիլ .

Էտիրնէ 26 յունվար 1867
Երուսաղէմէն ալընան սաղաւմ վէ էմիլ-
յէթի պիր խապէրէ կէօրէ , Լոտյի սրազան
Մարտըլմիլը Զարութիւն վարգապետի , միւս-
թանլարտան , փարգապետլէրտէն , վէ վանքըն
տէրուսինտէ միւսաֆիլ պուլունան գիլարէթ-
ճիլէրին միւթէպիլլէրինտէն միւրէթիլէպ ի-
քի եիւղ քիշիտէն միւթէճապուղ պիր ճէ-
միլթ մուլլամէհէպիտէ , սօն տէֆաթի իս-
թիլիլմաղըն իճրա պիրլ , կարգընտան լու-
ճէր իթմիշ , վէ վանքըն օրթալըլ էէրինտէ
պիր մէզար գաղաթըլա , վիլարըն , փիլօնու-

նու, վէ սայր էշեայի բուհանիյէսինի տէֆն իթորիպ, իւզէրինէ պիր պիւլիւք մէշար թաշը վազ իթորիպի, վէ թաշըն իւզէրինէ տախի «Այս է տապան հանգստեան կենդանի մեռեալ Յարութիւն վարդապետի» տէյի եազորթմըշ արը:

— Մըսըրտան արըշտա իքի հաֆթա տան պերու նէշը իտէմէմիշ օլտուղու մուզ պաղը հաւատիսլէրի տախի պու կիւն պեան իտէրիպ:

Թիւճճարը միւթէպերանտէն Ազարիա աղա Պետրոսեան օրանըն մէքթէպի գըզ վէ էլքէք ֆուգարա չօճուգլարընա Մընուզտա պիրէր գաթ թէմիպ էլպիսէ եարորըմըշ արը, վէ միւսիւ Բիւր Բօլատեան 114 նէֆէր ֆուգարա 7շէր օգգա խաս ուն թէվի իթորիպի տիր:

Նասըլքի կէշէնտէ գիքրինի կէշմիշ ի տիք, միւթէվէֆա Գալուստեան Կարապետ աղանըն գէվճէսի Արուս հանըմ վասիլէթնամէ մուճիպինճէ մէքթէպ չօճուգլարընա պիրէր գաթ էլպիսէ իհտա իյէմիշ տիր:

— Մըսըրտա միւթէվէֆա ճիզմէ ճեան ֆուսիլեաթը իչին պիր Ֆրանսըզ լիւրաթ ինանէ հիմմէթ իտէն գաթ, պիր Ֆրանսըզ լիւրաթ տախի իպրայիլ քիլիսէսի իչին իհտա իթմիշ օլտուղունտան, իպրայիլիտէքի տէր Կարապետ հայր թաւաֆընտան պիր իլմի խապէր կէօնտէրիւքէք մէգըլը լիւրանըն պիզուէն արընմա սընը տալէթ իտէրիպ:

— Մըսըրտա Գէորգ պէյ Ռաֆայէլեան թաւաֆընտան, միւթէվէֆա ճիզմէճեան էօքսիւզէրին ինանէսինէ զամմ օլունմագ իւզրէ պիր Ֆրանսըզ լիւրաթ ինան օլունմուշ տուր:

Իշար իթորիպիզ քեաֆֆէյի խայրխան լըզլար իչին քէնտի թարաֆըմըզտան այրընա թէշէքըլը իտէրիպ: Միլէթիմիզ պաշգա խուսուսլարնա հէրնէ գատար կէրիտէ գալմըշ իտէտէ, չէֆգաթ ու մէրհամէթ խուսուսուտա չօզլարը իլէրու կէշմիշ օլտուղու իչին մէմուսն ու մէսրուր օլուրուզ:

Շու Մըսըր պահալարը միւնասէպէթիյէ պիր պօրճուսուղու տախի իֆա իտէրիպ, չէօյլէ քի, Մկրտիչ եպիսկոպոսուն նասըլ տալէմ օլմասընը միլէթէ վի բաթրիգխանէյէ թանըթորմանա Մանգուսէ պաշընա պիրալէթ օլմուշ, վէ Մըսըր էհալիսիտէ մէրգուսուն զուլուս ու էօրֆիլէրինտէն գուրթուլմուշ օլմասը թէֆէքըլըրիյէ, պիւլիւք քիւշիւք վէ զիւքիւր ու իւնաս Մանգուսէմիզ հագընտա տէնալէր օգուսուս, վէ թէշէքըլըլէր իթմէքտէ օլտուղլարը չէնտ տէֆա արը եազըլմագտա օլտուղունտան, պիլիֆթիլաթ պիզ տախի քէնտիլէրէ թէշէքըլըրիպի իզհար իթորիպիզ իլէ պէրապէր, չուսու տախի խապէր վէրիւրիպ քի, Մանգուսէ տէյի Մկրտիչ եպիսկոպոս, իլլա Մկրտիչ եպիսկոպոսա հարաքեաթը մէզմուսէ վէ բեաթիյէ զըմնընտա տէրա վէրիպ վէ էֆէնաթիլէրիտէ պիլէնիլէրին տախի սուսուսա զարաթը էֆալու հարէքէթիլէրինի ալէմէ ֆաշ իլէ հագգա:

նիյէթի վազ իյլէմէկէ հէր վազըթ հագըր արը, վէ հէմտէ միւթէճասիր տիր:

— Իսկէնտէրիյէտէն յուսվար 24 թաւրիլիւ ալաղըմըզ պիր մէքթուպանէգաւրէն, մէգըլը թարիխտէն իքի կիւն էվէլ Եուսուֆ Գարամ պիր Ֆրանսըզ Ֆըրգաթօնուլա, վէ պիրիլքտէ պիր թագըմ Ֆրանսըզ գապիլթանը պուլունտուղու հալտէ իսկէնտէրիյէյէ վասըլ օլմուշ, վէ սօղըրու Ֆրանսա գանչէլարիասընա կիթմիշ, վէ չիմտի սէրպէսթճէ կէգմէքտէ վէ պիր Շամլը խանէսինտէ միւսաֆէրէթէն արամ իյլէմէքտէ օլուպ, սէօյլէն տիկիլէն կէօրէ, երնէ մէգըլը ֆիրգաթօն իլէ, վէ մէրգուսուն զապիլթան պիրիլքտէ օլտուղու հալտէ պիր գաշ կիւն տէն սօնրա Ֆրանսաեա կիտէճէք իմիշ:

Ֆէզալիք եէվմի մէգպուրտա Նուպար բաշա հագրէթիլէրի ֆարիստէն իսկէնտէրիյէյէ ալտէթ իթմիշ, վէ պիր կիւն օլտաա գալարըտան սօնրա Մըսըրա կիթմիշ, վէ Պայրամուսան սօնրա թէքրարէն Ֆրանսաեա կիտէճէկի իլիտիլմիշ տիր:

— Տօգթօր Պարոնիկ Մատթէոսեանը չօգ տէֆա կէօրմէք իսթէյէնիլէր խանէսինտէ պուլամաթըլարընտան, վէ չուլուսուսա իտէ սէպէպ պիր մուսիլէն վազըթտա պուլունմագլարը իլան իտիլմիշ օլմաթըլը պուլունտուղունտան, չիմտիտէն սօնրա Պէյ-օղլուտա Սազըզ աղամը քէօշէսինտէ Գարոնիլք սօգաղտա 1 նիւմէրօլու խանէսինտէ պուլունմագլը խասսէթէն իլան օլունուր:

— Ղաղէթամըզ տիւնքի կիւն կիճ գալարընտան պու կիւն չըգալըմըշ տըր:

ՆԵՎԻՅԷ

Մանչէսթըրտէն թարաֆըմըզա եազըլմըշ օլան հալտուսաթ:

Իլիթորիպիզէ նէգարէն պիր թագըմ քիւպար տէլիգանլար, Նիւ-Եօրգտան Հէնրի Չոնսի նամ վաթօրա ռաքիպէն սօղըրու Սան Ֆրանչիսկեան, վէ անտէն տախի իլք վաթօր իլէ ճափօնա, վէ Չիլէ եօլճու օլանմագլար արը, էօյլէ զանն օլունուր քի, չիմտիյէ գատար տէնիլ իւզէրինտէ սէյեհաթ իչին պու գատար ուզուս պիր եօլճուլուգ ասլա վուղու պուլմանըպ, պու տախի զարայիպ նէվինտէն պիր չէյ առա օլունմագ արը:

Աղայը բարլամէնթտէն Մ. Կլասսթըն, վէ մատամ Կլասսթըն վէ քէրիմէլէրի տախի պիրիլքտէ օլտուղլարը հալտէ, Ֆլորանտան բազար կիւնիլ Բարիլէ եէթիշմիշէր տիր: միւշարիլէյիւ հագրէթիլէրի անըն 29 ունտա Լօնտոնա պուլունմագլար արը:

1757 տէնէսինտէ Չիլէ էհալիսի 190,348,328, վէ 1780 տէ 227,437,344, վէ 1812 տէ 564,693,490, վէ 1844 տէ 443,437,344 քիւլ օլուպ, էն սօնրաքի օլան թարիլի նուֆուտան աղնալըլարընա կէօրէ, Չիլտէ 444,686,994 նուֆուս վարըմըշ:

Միւնիքթէմէյը Ամէրիգտա, մարա 22 տիւնէն, զեկտեմ 18 ինէ գատար, կէշէն օն մահ զարֆընտա, սօղըլգ առէտ էն մէշհուր թէաթօլար իհրազը նար օլունլար արը:

Ֆրանսանըն Շարգըյէ նամ Շոմէնարֆէր գումանեաթ, իւչիւնիւ մահէլլ իչին եէնի պիր ճինս արապալար գուլլանմանա պաշլամըշ արը: մէգըլը արապալար 2 գաթլը օլուպ, հէր պիր արապա իտէ 80 էր քիլի թաշըմագտա արը:

Բէք աճայիպ պիր թէաաթիլք վուգու պուլմուշ տուր, Ֆրանսանըն Պարուար Եւուայ նամ մէմէքէթիլէրի 1866 տէնէսինտէ 106 քիլի մօղմուշ, 106 քիլի էօլմիւշ, վէ 106 քիլի էվէնմիշ տիր:

Պազը Ֆրանսըզ զագէթալարը ինկիլթէրա գըրալիլաթը հագրէթիլէրինի իլք պահարտա Քէրմանիեանա սօղըրու պիր սէյեհաթա չըգաճաղընը, վէ ֆարիլէ տախի օղրանարագ, պիր ազ վազըթ գալաճաղընը, իմէրաթօր վէ իմէրաթօրիչա տախի պիրիլքտէ օլտուղու հալտէ քէնտիլէրէ մախսուս պիր կիւնտէ, սէրկիլի ումուսիլի տախի թէմաշա իտէճէքէրինի եազմագտա արըլար:

1866 տէնէսինտէ սուլարընտա, Թայմըզըն Ֆիլատէլֆիեաա օլան մուսպիրինի եազաթըլը մէքթուպուն չու ճիւլէլէրինի թէրճէմէ իտէրիպ:

« Պու սէնէքի վուգու պուլան գազալար բէք տէնէթիլի տիրլէր: Միւնիքթէմէյի Ամէրիգտա 1866 տա 374 կէմի զարգ օլմուշ տուր քի, պուլարըն եէքիւն գաեաթը 31,036,400 տօյար տըր, (պիր տօյար 4 չիլին 6 բէնա եախօտ 24 զրշ. 30 փարալ տըր) 1865 տէ պաթման 302 կէմի օլուպ, զիյանը տախի 33,794,500 տօյար օլմուշ տուր, 1864 տէ քէզալիք 493 կէմի պաթմա, 20,440,830 տօյար գարար հիսապ օլունմուշ տուր: քէզա 1866 տէնէսի հատար իթաալտան զիեաթէ պազալը պիր իլլ օլմուշ տուր: չէօյլէ քի 301 տէֆա բէք պիւլիլք հարիլ զուհուր իթմիշ օլուպ, վէ պու հարիլէրտէ տախի 66,440,000 տօլար զիեան օլմուշ տուր, 1865 տէ օլան հարիլ գաեաթը 45,159,000 տօլար տըր: չէօյլէ հիսապ օլունուր քի, Ամէրիգա Միկուրմա գումանեալարը կէշէն 12 տէնէնի իչինտէ վէրաիլէրի գիեանըն իւզ գաթը օլարագ գարար վէրմիլէրտիր, Միւնիքթէմէյը Ամէրիգտա ճան գաեաթը 1866 տա, 1865 տէն ալ օլմուշ տուր: չըմէնարֆէր գազալարը պու սէնէնի իչինտէ 82 տէֆա վուգու պուլուպ, 445 քիլի էօլմիւշ, 607 քիլի եարալանմըշ տըր: 1865 տէ տէմիլի օլ գազալարը բէք զիեաթէ օլմուշ տուր, չէօյլէ քի 185 տէֆա գազա զուհուր իտիպ, 535 քիլի էօլմիւշ, վէ 1427 քիլի սագաթլանմըշ տըր: 1864 տէն պէրու վուգու պուլան չըմէնարֆէր գաեաթը հիսապ օլունտուղու հալտէ, 1866 տէնէսի չօգ սուհուլէթի կէշմիշ տիր: 1866 տա կէրէք Միւնիքթէմէյը Ամէրիգտա, վէ կէրէք աաալարտա օլան վաթօր գաեաթլարը 25 տիր, պուլարտա տախի 635 քիլի էօլիւպ, 436 քիլի մէճուս օլմուշլար տըր: 1865 տէ վաթօր գազալարը 32 տէֆա վուգու պուլուպ, 4788 քիլի էօլմիւշ, վէ 265 քիլի սագաթլանմըշտըր, հէր նէ գատար պու եօլտա ինան գաեաթը 1865 տէ բէք զիեաթէ օլմուշ իտէտէ, 1854 տէն պէրու, 1865 տէ օլան գատար հիլ օլմամըշ տըր: պաշգա սուրէթիլէ օլան պիր թագըմ գազալար պու հիսապըն տախիլիտէ տէյիլ տիր: 1866 տա Նիւ-Եօրգա կիրէն ալթունուն զըյմէթի 293,000,000 թալէր տիր, էման էօյլէ զանն օլունուր քի, 300,000,000 տախի օլմուշ տուր:

Պէրլը Էրբէ:

ՍԱՀԻԳ ՂԱԶԷԹԱ
ԿԱՐԱՊԵՏ Ե. ՓԱՆՈՍԵԱՆ
ԼԵՎԱՆՔ ԷԲՐԱԼՏԸՆ ԹԱՊԱՆԵՍԻՆՏԷ
ԳԵՅ-ՕՂԼՈՒՄԱ ՅՈՂԵԲ ԵՂԵԱ, ԵՍԹԵՐԱՅ ԱՅՏՈՒԼԼԱ
ԳՐԱՅԵՐԼԷՐ ԳԱՐԵՐԵՆԱ ՆԻՄԵՐՈ 467: